

योगानां योगिनां ॥ २३ ॥ योगस्य योगिनः एतेभ्यः एतेषां सभ्यानां समाहितं विहितं ॥ २४ ॥ उष्यतामिति अत्र चतुर्मुखास्ये प्रवेशोक्त्यादुःखहेतुव्यष्टिलिगवियोगो जापकस्य ब्रह्मलोकं गतस्य स एव भवतीत्युक्तं तत्र हेतुरचेतयदिति तस्य ब्रह्मालैक्यं बोधितवानित्यर्थः अयमर्थो भगवद्गीतासुसंगृहीतः सर्वद्वाराणिसंयम्य मनो हृदि निरुद्ध्य च मूर्ध्या ध्यात्मानः प्राणमास्थितो योगधारणां ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म व्याहरन्मामनुस्मरन् यः प्रयातिसमद्वा वयातिनास्यत्र संशय इति इतरेतु ब्रह्मणा सह ते सर्वे संप्राप्ते प्रति संचरे परस्याते कृतात्मानः प्रविशंति परंपदमिति स्थितेः कल्पान्ते व्यष्टिलिगान्मव्यंते इति भेदः ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ वयं त्रिदशेश्वरादयः त्वया चतुर्मुखेन ॥ २८ ॥ वाञ्छितं अनंतं सुखं ॥ २९ ॥ संहिताध्यायिनां फलमुक्त्वा षडंगध्यायिनां च फलमाह महास्थितिमिति ॥ ३० ॥ साधयेद्युष्मदिष्टमिति

भूयश्चैवापरं प्राह वचनं मधुरं तदा ॥ जापकैस्तुल्यफलतायोगानां नात्र संशयः ॥ २३ ॥ योगस्य तावदेतेभ्यः प्रत्यक्षं फलदर्शनं ॥ जापकानां विशिष्टं तु प्रत्युत्थानं समाहितं ॥ २४ ॥ उष्यतां मयि चेत्पुक्त्वा चेतयत्सततं पुनः ॥ अथास्यं प्रविवेशास्य ब्राह्मणो विगतज्वरः ॥ २५ ॥ राजाप्येतेन विधिना भगवंतं पितामहं ॥ यथैव द्विजशार्दूलस्तथैव प्राविशत्तदा ॥ २६ ॥ स्वयं भुवमथो देवा अभिवाधततो ब्रुवन् ॥ जापकानां विशिष्टं तु प्रत्युत्थानं समाहितं ॥ २७ ॥ जापकार्थं मयं यत्नो यदर्थं वयमागताः ॥ कृतपूजाविमौ तुल्यौ त्वया तुल्यफलाविमौ ॥ २८ ॥ योगजापकयोर्द्विष्टं फलं सुमहदर्थवै ॥ सर्वलोका नतिक्रम्य गच्छेतां यत्र वाञ्छितं ॥ २९ ॥ ब्रह्मोवाच महास्थितिं पठेद्यस्तु तथैवानुस्मृतिं शुभां ॥ तावप्येतेन विधिना गच्छेतां मत्सलोकतां ॥ ३० ॥ यश्च योगे भवेद्भक्तः सोऽपि नास्य त्रसंशयः ॥ विधिना नेन देहांते मम लोकानवाप्नुयात् ॥ साधयेगम्यतां चैव यथास्थानानि सिद्धये ॥ ३१ ॥ भीष्म उवाच इत्युक्त्वा स तदा देवस्तत्रैवांतरधीयत ॥ आमं च्य च ततो देवाय युः स्वस्विवेशनं ॥ ३२ ॥ ते च सर्वे महात्मानो धर्मसत्कृत्य तत्र वै ॥ पृष्ठतो नु ययूरजन्सर्वे सुप्रीतचेतसः ॥ ३३ ॥ एतत्फलं जापकानां गतिश्चैषा प्रकीर्तिता ॥ यथाश्रुतं महाराज किं भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥ ३४ ॥ इति श्रीमहाभारतमोऽध्यायः ॥ २०० ॥ ॥ ३५ ॥

युधिष्ठिर उवाच किं फलं ज्ञानयोगस्य वेदानां नियमस्य च ॥ भूतात्मा च कथं ज्ञेयस्तन्मे ब्रूहि पितामह ॥ १ ॥ भीष्म उवाच अत्राप्युदाहरंती ममिति हासं पुरा तनं ॥ मनोः प्रजापतेर्वा दं महर्षेः बृहस्पतेः ॥ २ ॥ प्रजापतिं श्रेष्ठतमं प्रजानां देवर्षिं संघप्रवरां महर्षिः ॥ बृहस्पतिः प्रश्नमिदं पुराणं पप्रच्छ शिष्योऽथ गुरुं प्रणम्य ॥ ३ ॥

शेषः ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ इति शांतिः ० मो० नै० भा० द्विशततमोऽध्यायः ॥ २०० ॥ ॥ ३५ ॥ पूर्वत्र जापकप्रसंगादयोगस्यापिश्रियस्वमुक्तं योगजापकयोर्द्विष्टं फलं सुमहदर्थवदिति तथा उष्यतां मयि चेत्पुक्त्वा चेतयत्सततं पुनरिति जापफलकाले ब्रह्मबोधस्यापि द्वारत्वमुक्तं एवं योगोऽपि ज्ञानसहाय एव उत ज्ञानफलक इति मत्वा पृच्छति किमिति ज्ञानं विचारस्तत्सहितो योगो ज्ञानयोगस्तस्य विद्यामेतां योगविधिं च कर्तुं तत्कारणं सांख्ययोगाभिपन्नमित्यादिलिगादनयोः समुच्चयावगमात्वेदानां च किं फलं तथानियमस्याग्निहोत्रादेः भूतात्मा जीवः ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥